„ЗАСТАВА“ излази редовно: Средом, петком, недељом, на целом табаку, уториком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Новом Саду у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 130. У Новоме Саду у среду 26. августа (7. септембра) 1881. ГОДИНА XVI.

БОСНА-ХЕРЦЕГОВИНА.

У последње време постала је Босна-Херцеговина предметом расправе у горњим, особито у бечким и будим-ештанским листовима. Повод су томе дали дописи у тим листовима, особито у бечкој старој „Преси“ и „Нов. сл. Преси“, и у самом „П. Лојду“, у којима има грдне тужбе на управно стање у Босни-Херцеговини, и ови листови почеше о томе писати: како да се стање у Босни-Херцеговини уреди, и скоро сви се у томе слажу, да треба изрећи и извршити анексију Босне-Херцеговине, јер је сада спољашња констелација згодна, и јер монархија неможе на неизвесно и несигурно инвестиције правити, а на име аграрно питање са великим, ма и предујамним трошковима скопчано решити, а злоупотребе с једне, тегобе и тужбе с друге стране да поглавито долазе с неуређења ти аграрни одношаја.

Ми смо и тужбе и расправе у реченим листовима у главном саопштили, а и сами смо донели дописе из Босне и са границе њене о злоупотребама с једне, и тегобама с друге, особито српског.

Сад ћемо се обазрети и на чланак, што га „Бечке опште новине“, орган средњачки „уставовераца“, донесоше. Чланак почиње са речима:

„Како се времена мењају! Ко се не опомиње на дане, кад је будаласти занос за Софте Мађарима главе помео, кад је вичућа светина овације принела бленућим, блесастим, уображеним ђацима турског богословља, и кад је под подсмејом и чуђењем целе Европе „либерална Мађарска“ једина држава овог светскога дела била, у којој је турски деспотизам од народа формално прослављен, а победе турске солдатеске над слободољубивим српским и бугарским сељацима светковане су као исто толики тријумфи „слободе“. И данас долази с друге стране Литаве позивање на неодложну анексију Босне! Док ми у Аустрији ствари с оне стране Саве равнодушно посматрамо, „Пестер Лојд“, ово верно огледало просечног мишлења Угарске, сасвим је у ватри и пламену, и мало фали, да он не позива на неодложни марш у Цариград, да онде предвари Русе у подизању крста на светој Софији.“

Наводи даље, како су знале те новине: „да ће Мађари доћи до памети, и да је отрезнење поглавито с тога дошло, што Турска угарским интересима у жељезничком питању свакако ускос иде. Тако јака није била у Угарској љубав спрам Турака, да то поднесе. С „Лојдом“, веле „Б. о. новине“ и ми се — то наши читаоци одавна знаду — слажемо, да ми Босну као аустро-угарску област сматрамо. Ми кажемо о тој земљи, што је Виктор Емануил рекао о Риму: „Ми смо ту, и остајемо ту!“

А по каквом праву?

„Ми имамо правни наслов европског мандата, који би само с нашим сугласом угасити се могао, и евентуално имамо други правни наслов, који смо ми уписали на леђа добри мусулмана у крвавим бојевима од год. 1878. Ми смо Босну освојили, и ми ћемо евентуално ју бранити знати; не би ли нам се сва Европа наругати морала, кад не би са земљом, која нас је 6000 људи и 140 милијона форината стала, као са својом властитости поступати знали. Ми хоћемо, са нашим песником говорећи, да будемо грађани на земљи, коју наша браћа падајући себи освојише.“

Овако Немац.

Но мандат Европе не гласи на освојење у смислу анексије, усвојења, него на окупацију, привремену посаду, као што се поговарало на три године дана, као рока могућег примирења, и ево трећа година пролази. Освојење само по себи још не оснива право. Пало је више овостране браће Срба у Босни-Херцеговини, и кад су Срби крајишници вековима на толиким пољама Европе, на име Италије, Немачке, па и Француске крв своју за монархију, и њене интересе проливали, и главе остављали — зар би то неправо било, што је и мађарско-немачке крви пало у обрану тамошње наше браће?

„Босна је наша, и остаје наша“, вели Немац.

Но ту има и Европа једну казати, а и народ ондешњи.

„Анексија је етвар форме, вели Немац, а битно је, да се покажемо Турцима као господари.“

Но то се не тиче толико Турака, колико народа у Босни-Херцеговини.

„Ми, вели даље, немамо, као што се разуме, ни најмањег приговора против анексије.

„Кад се дође анексији, завршује исти лист, ваљаће решити, шта ће бити са „новом Аустријом“? Да ли ће се Аустрији прикључити, или Угарској“? Да ли ће се међу обим половинама монархије поделити, или ће бити заједничка државинска земља? Сва могућа решења имају добри страна, сва своји незгода. Нама се чини, да су у Угарској с тога тако жељни анексије, да Хрватима место Реке други залогај бацити могу. Ако се овом решењу предњост даде, то ће се овде у Аустрији у становништву гласови противу тога врло јасно и крепко подићи. Свакако неће се Цизлитава у крив положај потиснути дати. Настојаће се на томе, да се, кад се створи дефинитивум, најпре подпуно обрачуна, и то обрачуна у подпуно материјалном смислу, јер ако Угарска себи Босну сву, или већином присвоји, мора и трошкове освојења преузети. То је право и правично. О томе треба за времена на чисто доћи . . . Што се тиче спровођења анексије с међународне стране, то мора спољашње министарство определити рок и методу. Хајмерлу неће оскудевати подпора парламената, ако узме иницијативу. Ситуација се види да је поспешна, од никакве силе нема се бојати озбиљног приговора. Што се Порте тиче, сувише би јој се части показало, кад би ју у опште запитали.“

Тако бечки немачки лист.

Дакле читав пазар са Босном-Херцеговином?

Но босанско-херцеговачко питање је још међународно отворено, оно се државноправно неможе решити без међународног решења. Као што се пак за привремено берлинско конгреско решење изискивала једногласност, тако ће и за коначно решење једногласности непристрасни требати. Питање је, да ли ће се постићи једногласност у правцу аустро-угарске, или угарско-хрватске анексије. Питање је у опште отворено, и с тога је израз сумње слободан. При отвореном питању Србима је слободно имати своју жељу и наду.

Упропашћивање Шајкашке.

(Свршетак.)

Српски начелник изда на општине налог, да се све обвезнице под руковођењем општина стојећих заклада преко јавног бележника одостоверити имају, о чему се наравно уједно и јавни бележник обавести. Овај да би што пре у напред прорачунату „заслугу“ у свом шпагу угледао, — заиђе час пре по општинама — непитајући, да ли су ове вољне упитне обвезнице сада или доцније одостоверити, или да ли ће дотичне дужнике позвати да обвезнице своје искупе или одостоверити дају, изиште од општина обвезнице, призове дотичне дужнике пред поглаварство и одостовери до 1000 комада разних обвезница за неколико дана. Да се за одостоверавање и неке пристојбе платити морају, само се по себи разуме, за то је јавни бележник и поднео општинама рачун по коме за одостоверење обвезница око 4000 ф. потражује. Која општина од својих дужника није покупила припадајуће дневнице, може се скорим екзекуцији надати, коју је јавни бележник већ поискао.

Овде морамо приметити, да се међу бележнички одостовереним исправама налазе обвезнице и од 3 ф. словом велим три фор. и т. д. за којих одостоверење тражи јавни бележник по 4 ф. 50 н. Да су позвали дужнике бар ових мајушних свотица, да свој дуг уплати или одостовере своју обвезницу, неће требати изрећи, на што би се ови одважили. — Још нам остаје да споменемо, на који начин се обавља промет непокретних добара.

Најновији закон о задругама одређује, да имање задруге, кад се ова било на који начин разреши, прелази у имовину свију чланова задруге у једнаким деловима. Пошто је задруга и онда разрешена, кад се непокретност исте сведе на мање од четврти сесије, то је овде ушло у обичај, да онда кад задруга „четврт“ окрњи, или се задруга ма на који начин разреши, изиште се од српског началства извод из пописа дотичне задруге, и по тиме се имање разрешене задруге уведе у грунтовницу на све живе душе бивше комуније. Ако је дакле задругу сачињавало 8 душа и то: муж и жена са њиови шесторо рођене малољетне деце, онда се имање разрешене задруге као имаовина свих осам душа укњижи. Ако би међу тим разрешена комунија опет принуђена била, да још које јутро земље прода или промени, онда на то мора себи набавити дозволу жупанијског сирот. стола, од кога у поспешном случају решење тек после читаве године или још касније приспе — ако молитељ нема начина, да брзо и поспешно решење своје молбе на дотичном месту „пожури.“ Ако дакле и добије поспешно решење, ово тако гласи, да се делови куповне цене, који малољетним припадају, или у сирот. благајну унесу, или грунтовно укњиже на остале делове непокретности, који пуноољетнима припадају. Докле комунија постоји, дотле су су власни чланови, — који право гласа уживају, све и да нису још пуноољетни, без обзира на малољетну децу — целу непокретну имаовину задруге продати или задужити, дочим се истима то чинити пречи како је комунија разрешена. У бившој банатској граници уведен је тај обичај, да за тај случај, ако се деобом или продавањем једног дела непокретности задруга разрешава, онда се означи у уговору или на други начин, да се остатак непокретности има уписати на име старешине или другог ког члана како би овај са имањем и даље слободно управљати могао, што грунтовно звање тачно изврши. У Шајкашкој ово није дозвољено. Ова околност јако пречи промету непокретности, особито ако је међувремено које дете умрло, чије је име у грунтовници уведено, јер онда мора да се дочека свршетак дугачке процедуре, која је прописана за расправу заоставине, која је опет са великим трудом и трошком скопчана и ако део заоставине већином не вреди ни 50 ф. Исто тако спречавају преписивање непокретности гдекоји општински бележници, јер тима је стало само до тога, да праве што више „контракта“ непитајући, да ли се продаји намењена непокретност и преписати може. Па и најчистије ствари дотле држе код себе, док и они чланови задруге право гласања не стеку (наступањем 18. године) који неимадоше решавајућег гласа за време свршене продаје. У оваким приликама нађе се за добру награду и доброг савета, који учи, да онај не мора пристати на продају, који уговор подписао није, и ако је је купац куповну цену још при склапању уговора положио и купљени предмет фактично уживa. Сад се изроди парница која наравно дотле траје, докслабији сасвим а јачи бар од чести не пропадне. Ако се у овом погледу за кратко време дотичне законске наредбе ваљанијима не замену, биће баштински одношаји у Шајкашкој заплетенији него „гордијски чвор.“

Ово је право стање данашње Шајкашке. Додајемо томе још и то, да на сватове, свечаре, крштење и друге подобне прилике као и на луксузно женско одело, дукате о врату и т. д. и сувише троши и да овај народ, осим нешто мало кирије и пољоделског рада — која се — неимајући паше и држању марве под кровом сасвим невичан — као од беде обавља, — никакве друге привреде нема, онда се у Шајкашкој као и многим другим пределима Угарске с правом приметити може пословица: „Пропаст твоја од тебе Израиљу.“

У бившој Шајкашкој △

Политички преглед.

На дневном реду опште јевропске политике или бар журналистике јесу нови савези држава. Поред Италије истакла се ово дана у први ред дневне дискусије и Румунска, и то поводом посете гр. Андрашија код румунског краља у дворцу Синају. Пита се, каква је циљ или, у право, смер андрашијеву путу. Аустро-угарска инспирисана преса, нарочито она, која је путнику по народности ближа, те у самом чину пута и оном, што се с тим у свезу доводи, налази и неке народносне амбиције, — та преса силом би хтела да види **Румунију у Аустро-угарскоми немачком савезу**, те је пуна политичких — мамаца, а не разлога за њу. Но како се румунско јавно мишљење одзива на те сиренске гласе? — „Ендепанданс Румен“ (Независност Румунска) вели, да се иде за тим, да се троструки савез Аустро-Угарске, Немачке и Талијанске приступом Румунске прошири у четвероструk, али сваком ће, по речима тог листа, тај труд залудан бити, јер Румунска не ће да се махне своје досадање политике слободних руку. „Романија Либера“ (Слободна Румунска) прича, како је Андраши у Румунију за то дошао, да букурештанску владу опсењивањем угарско-румунске краљевине мами, па у највећој одвратности изјављује, да се Румуни не могу упуштати ни у каке преговоре с Угарском, довле год четир милијуна браће њиховесоне стране Карпата узастењу у окови мађарски.

Хоће ли **Италија у немачко-аустријски савез** ступити, не ће ли, то је тема, којом се још од француског похода у Тунис живо занима не само талијанска и друга заинтересована, него и трећа неутрална преса. Узима се, да би то питање решено било путем талијанског краља Умберта у Беч, т. ј. пође ли краљ у Беч, оде и Талијанска у — немачко-аустријски савез. Питање је дакле, хоће ли краљ Умберто ићи у Беч или не ће. Па то питање још никако ни од куда категорична одговора. Онома даје као да је извесно било, да ће ићи, те по томе да ће се и Талијанска придружити сквезу двеју царевина; јуче пак ударише опет у друге жице. Онај исти официјозус, који је аугзбуршким „Оп. Нов.“ жицом пријавио био, да ће талијански краљ месеца октобра доћи у аустријску престоницу, вели у писму, што га је за телеграмом уза стопце послао био, да још није ништа коначно одлучено. Из Италије има да се прибележи чланак „Нове Антолиђије“ (Nuova Antologia), у ком се врло хладно и смотрено о савезима талијанским говори. Писао га је неки бивши дипломат. Он најпре испитује садашње о дношаје талијанске према страним земљама и узроке, за што су ти одношаји таки, каки збиља јесу, те доказује, да су све талијанске странке криве, што нису предвиделе, каке ће прилике настати, прилике на име, које су довеле до берлинскога конгреса и које су извор садашњег стања; за тим разлаже фазе питања о Италији иреденти и туниског питања. Писац чланка мисли, да је опортуно, да се Италија Аустро-Угарској и Немачкој приближи, али тврди, да би свака погодба скривала у себи погибао и да Италија не би могла погодбу по својој вољи учинити, а да се не подвргне понезним условима.

У Цариграду су 19. о. м. почели преговори повереника за **уређење турског јавног дуга.** Интересенти се радују, што се једва један пут прегло, да се и то питање уреди, те тако се даје разумети, за што дотични повереници показују велику вољу за рад. Отоманski повереник поднео је одмах на првом састанку две таблице, на првој су побројени сви јавни отомански догови, сваки по свом имену. Кад се све титуле дугова по фактичком курсу саберу, износи цео дуг 97 милијуна турских фуната. Од отог се одузимају они делови дуга, које по берлинском уговору и по каснијим погодбама морају Србија, Црна Гора, Бугарска и Грчка на се примити, и који су на таблици на 10 милијуна срачуњени. Остаје дакле на саму Отоманску царевину 87 мил. фун. дуга. На другој су таблици дохотци, које влада треба да заложи. Ту су сувишци од шест посредних пореза, од Источно-румелијског, бугарског и и кипарског данка, даље патентарина, царински сувишци, по што трговачки уговори буду ревидовани, и евентуални сувишци од општих државних прихода. Јевропски повереници узели су ове таблице, да их проуче, да ће на идућем састанку своје мишљење о њима изрећи.

У **Француској** је у недељу (4. септембра по рим. кал.) прослављен дан, кад је трећа република проглашена. Тога дана отишао је Гамбета

с министрима Тирардом и Сади-Карнотом у Онфлер и Небир на откровење споменика Дипона де-л'-Ера, па предходна вест јавила је била, да ће председник коморе тог дана држати беседу и дотаћи се републичиног рођен-дана. Истог дана обављени су у 64 арондисмана ужи избори за заступничку комору. У 51 срезу биће избор само између републиканских кандидата. У 10 изборних срезова добили су републикански кандидати више гласова, него ли бонапартовци и монарховачки им противници, а само у три среза имају конзервативци већину, тако да су јамачно само три монарховца и бонапартовца изабрани, ако су тј. републикански бирачи, као што је од пре уговорено било, свој глас оним кандидатима дали, који су 9. августа највише гласова добили. У осталом, данас, сутра биће нам и то познато. Без накнадних избора броји нова француска заступника комора као што је „Рапел" израчунао, 27 новинара, међу њима 24 републиканца и 3 бонапартовца, 39 лечника, осим једног, све сам републиканац, 3 лекарника (апотекара), 7 бележника, 7 одветника, 2 римокатоличка свештеника (бискупа Френела и каноника Сен-бријеског, опата Дагома), 1 протестанатског пароха (пастора Стега из Бордова) 3 Јевреја, Фердинанда Драјфуса, Алфреда Накета и Рејнала, овај последњи јест државни подсекретар у министарству јавних грађевина, 7 ђимназијских учитеља, 2 члана унститута, наиме Мезјера и Херве-Миљона, 4 знатнија финансјера, на име Жермена, Христофла, Бишофсхајма и Бошер-Делангла, 5 власника бродова, преко 15 творничара и великих индустријалаца и преко 100 адвоката.

Једва једном одређен је и у **Немачкој парламентарним изборима** рок, и то на 15. октобар. Изборно кретање започело је, како је сабор распуштен био, али то беху тек слаби знаци, који само навештаваху, да предстоје нови избори, особито су се либерални кругови слабо кретали. Сада ће јамачно и изборни вали јаче запљускати. Јавно је мишљење највише радознало на то, како ће пољска фракција, како ли социјалисте из изборне борбе изаћи, с каким успехом. Ултрамонтанци су већ сад живо прегли, да дођу до што већег добитка. Минстерски бискуп, др. Бринкман, кога је судбени сто са звања скинуо, управио је отворено писмо својим бившим дијецезанима, захваљујући им, што су му имен-дан честитали, те се ту дотиче садашњег одношаја немачке државе према римској цркви. Бринкман вели, да пут, којим Бисмарк хоће да се измири с Ватиканом, — опште се узима, да је наименовање дра Корума за тријерског владику почетак измирења — не води миру, бар по његовомр мишљењу не. За то је вели он, пре свега нужно, да се укину мајски закони. Др. Бринкман опомиње своју паству, да се живо лате избора, те да се чврсто држе програма центарског, тј. клерикалског. Каким се средствима бисмаркова партизани служе, види се из изборног прогласа, што га је познати бисмарков орган, „Северо-нем. Оп. Нов." донео. Ту се сви верни позивају на избор противу „опасне опозиције, која читаву царевину уздрмава", па завршује овим речима: „Ко је за цара, тај је и за његову владу! Ко удара на владу, помажићи својим гласом њеним непријатељима, тај удара и на нашег цара! То је наш убојни клик, и с тим пођимо, пуни вере, у бој на хитрореке непријатеље цара и царевине!" Већи део немачке пресе протестује противу крајње реакционалског програма бисмаркова органа. „Нац. Цјтг. назива тај поступак гнусним, „ђерманија" тровањем народа. Савезно веће биће крајем септембра (по рим.) сазвано; царевинско звање унутрашњих послова живо спрема градиво за радњу му. Прајски земаљски сабор почетком (рим.) новембра.

Више се пута поговарало, да је у месецу јулу био у Лондону **конгрес нихилиста и анархиста**, који се ту са све четир стране света стекоше. Социјалистански листови донесоше по кад кад по неку белешку о њему, али никад ни једном речцом не издадоше, шта је онде рађено. У инглеском парламенту интерпелован је министар о тој ствари, али он одговори, да се у Лондону, бар колико је њему познато, ништа не догађа, што би закону противно било. Тема је та на ново заподенута, од како је руски нихилиста, Крапоткин, из Швајцарске прогнан. У дотичном декрету окривљује се Крапоткин између осталог и тим, да је био на анархистанском и револуцијонарском конгресу, који је месеца јула о. г. у Лондону био. Па збиља, лондонски извештаји потврђују сад, да је конгреса од иста било и да су на њему донете одлуке, које, као што се у дотичном писмену вели, „химијским и физикалским средствима угрожавају животу свију јевропских владара и опстанку сваке редовне владе у Јевропи". Говори се, да је цела ствар веома тајанствено удешена била. Изасланицима је тек на један сахат раније означено, где ће бити скуп, а тамо их одведоше не познати људи. Конгрес је трајао пет дана и пет пута мењао је састанку место. Тајна је све до краја најбрижљивије чувана, тако да је министар Харкур мирном савешћу могао рећи, да се у Лондону ништа незаконито не догађа.

Рекосмо, да је тема о конгресу социјалиста и нихилиста покренута, од како је руски нихилиста, кнез **Петар Крапоткин**, из Швајцарске прогнан. Швајцарско савезно веће донело је одлуку о прогонству крапоткинову на основу тога, што савез, као што се у дотичном декрету вели, има право, да странце, који унутрашњу или спољашњу сигурност његову нарушавају, може из швајцарске области изгнати. Из мотива, којима је савезно веће своју одлуку разложило, излази, да је Крапоткин, као политички кривац, у Русији био затворен. Из затвора сретно умакне, те се склони у Женеву у Швајцарску, где је живео под лажним именом: Ловашов. Женевска је влада истина једном закључила била, да га прогна, што није имао исправних путних листова и што је узео туђе име, али га је и пак у својој области трпела. Од 1879. године Крапоткин је фактично био главни уредник и главни ослонац „Револте", анархистанског органа, који је поникао на место „Авангарде". Овај последњи лист обуставило је месеца децембра 1879. год. швајцарско веће и уредника му Пруса из Швајцарске прогнало, што се огрешио о међународно право. Осим других беседа социјалистанског духа и смера, Крапоткин је 6. марта о. г. о дану париске комуне држао у Женеви беседу, славећи убиство цара Александра II. По томе се даје разумети, за што свет Крапоткина сматра за душу руских нихилиста и нихових завера, за најнепомирљивијег и најрадикалнијег терористу. Говори се, да Крапоткин сад, како је из Швајцарске изгнан, хоће у Лондону да тражи склоништа. Но лондонски листови не спрамају му баш леп дочек. Конзервативни листови саветују влади, нека добро пази, да се инглеско право гостопримства не злоупотреби. Кад убилачке чете Фенијанаца прете, да ће инглеске бродове и вароши попалити и порушити, — тако веле ти листови, — инглеска влада мора свим осталим јевропским државама јасно показати, да је вољна, свом строгошћу да употреби земаљске законе против анархиста и револуцијонара; а да су ти закони довољни, да заштите угрожену сигурност, то је мостова парница показла. Жали боже, изгледа, да су назори о праву азила у свој Јевропи помућени. Кад Швајцарска и Инглеска то драгоцено благо више не пазе и не чувају, — да ко ће га онда чувати?

Бесједа

на вел. Госпођу, о првом састанку српске омладине из Крајине на збору у цркви манастира Гомирја говорио прото карловачки Ник. Беговић.

„Мили Боже чуда великога,
„— — — — — — —
„Хвала Богу хвала јединоме!"
„— — — — — — —
(Увод српске народ. пјесме.)

Овако у име Божије и у час добри одпочимам ја овђе ријеч своју пред вами, христољубиви зборе! и славни српски одборе! Па и незнам да би се љепша ријеч узети могла, него што су ове ријечи узорпјесме српске, која велича дјела Божија, која одаје за то хвалу Богу, Богу јединоме, који ведри и облачи, и управља судбом рода нашега, рода српског, те нас храни и од-а зла брани а у овоме грјешноме свијету...

Мотрио сам ја већ синоћ овђе на свијетлом „бденију" вас браћо, и дивно сам се вашој великој побожности. Данас гледао сам ваш хитни долазак матери цркви — гледао сам ваше огромне „литије" како радосно ходите иза гора као војске небеске, а пред вама свијетле се часни крстови и неболике иконе на заставама — гледао сам вас у српском вашем руву и одијелу, која се прелијеваше у мојима очима у три цвијета српскога свијета — глесами ваше свјештенике, те искрене Божије службенике у свијетлом црквеном одијелу. У мени је срце од радости заиграло, душа ми се од велике милине подмлађивала, сузе ме облијеваше, и сада ми још ријеч у коталцу застаје..... Па ево мислио сам у себи: Боже мој праведни, ти си један који милујеш и чуваш овђе овај племенити народ, а све је друго заклело се да истребе и посљедњега Србина!... Да, то сам у себи мислио. А овђе морам тако и рећи. (Та само што сам приспио био јуче овамо да се Богу по завјету своме помолим, а то ме снађе неочекивана биједа и напаст... Повукоше ме на испит и узеше ме на записник у царској канцеларији... Па да ме је какови неук општински старјешина толико мучио, не би чудо било од његове неспретности. Него није тај то био. Већ ме је напопао се баш поглавар који претстојава великом котару, он познаје законе, он познаје наше српске обичаје, он зна да ми славимо наше црквене зборове. Та знаде он то све и знати мора. Па и пак питао ме је „..... **Да што сам ја дошао овамо?... Зашто позивам ја у јавном листу српску омладину на збор овај?...**)

Ај! ај!... Па мислим кад се мени тако насиље чини, који ја разумијевам закон Божји и царски, и кад мене џандари стопа у стопу око цркве моје прате и..... онда морам се за срце ухватити да ми не пукне од жалости толике, што ли све мора подносити овај прекрасни и поштени народ, а од безочне самовоље!...

Ма немојте ви браћо моја, клонути у души вашој, а немојте се нити жалостити због мене. Видио сам ја и препатио и љућијех јада... Тамница је мени ништа била... Прогонство и свако безакоње мени је ништа било... и нема те силе на земљи, која би мени закратила истину говорити, Богу се молити и — цара поштовати! Оци наши и синови наши засијали су костима својима сав свијет чувајући и бранећи цара и државу!!!... Па буд узме лучка Божија на пољу и на овоме каменику вашу крваву муку, туда чује се свакојаке самовоље, па богме познате су и свакојаке тегобе а мјесто човјечне полакшице барем. Чуо сам ја за овога краткога бављења мога с вами горкијех уздисаја а од тешкијех неприлика. „....Та куд ће грђе, него на овој гладној години нехотичне квареве, па тек квареве шумске глобама десетороструучити, и — за једно јаре и последњега вола изјармљивати....." то и много друго морам ја од вас чути. — —

Па и опет велим ја немојте браћо ви очајавати. Милостиво царство замијенило је „ђенерала"... а са баном-комесаром на Крајини. Бан ће доћи међу вас па му се слободно потужите. Знаде бан да цар жели да вас „царићи" не муче. У писму царском (од 3. (15.) јула о. г.) чулисте и читалисте, ђе се признају велике заслуге народа крајишкога. Његово величанство главом зове нас „крајишницима" и „јунацима". То ви добро упамтите и ђеци вашој казивајте, а и свештеници наши сложни су с вами, само будите и ви с њима. Па наш српски глас чуће се по просвијетљеном свијету!... Глас народа глас је сина божијега — то је наше јеванђеље!

То је једно што сам дужан овђе рећи. А друго је одмах што се посебно вјере наше православне, српскога имена и народнога живота дотиче. Јесу и наши ђедови имали големе невоље док сачуваше народне светиње наше. Овај свети храм дивно је свједочанство српске свијести и мукотрпнога одољевања а у сред страшнога прогонства ондашњега. Ма овако као што овђе камен с каменом сложно држи ову цркву, тако су срца србинска једно с другим слубљева и сложна била.

Мени богме то ништа није ново, што се и данас с једне стране пријети нашој вјери и српскоме имену... Али ми се тога не требамо плашити. Бог је браћо с нами! Цар је браћо с нами! Збор је овај наш лијепа залога да Срби своју вјеру православну љубе, и да ће сваки Србин и Српкиња прије главу своју дати а вјере своје неће потирати. Слава ова лијепо нас учи, да су немоћне све злобне силе а пред силним помоћником богом нашим! Јест у старом Јерусалиму залетио се био црни Ијуда да превали моћи св. Богородице у спроводу, али није превалио; него је он се строваливо поражен на земљу. Анђео божји својим пламеним мачем одсјекао је Ијуди обадвије руке до лаката. — То ви знадете, па то ви и вјерујте!

Лијепо је у кући српској а на слави крсној сва ова слава дивно преточена у народној здравици и славној молитви. Овако се моли и здрави Србин и Српкиња на своме крсном имену: — „За свете богородице дијеве Марије светодухе матере божије која сједи на пријестолу божијем. Она бога моли, бога нашега а сина свога, да се ми не би потурчили, поримили поунијатили или полуторанили. Већ да живимо и умремо по вољи божијој као Срби и православни хришћани крста од три прста прва на десници. Ако бог да"!

Баш ви Срби Гомирчани и сав славни зборе, имаћете лијепе споменике овђе. Црква ова мириши сва православијем. Манастир овај — та ово су миљци и тимари, што их народ српски знао куповати „за бијеле новце и црне овце"!... У овој светињи виси се тек тек српска камилавка, камилавка велим српска, која је на крштењу била једнога владике Јакшића... која је кумовала једноме Вучинићу и Докмановићу, који знадоше са ћесарем зборити... с Франгепаном и Зрињијем се борити... А о Турчину и крвавом међану на „Зечевој кули" на „води Радоњи" нећу ни говорити, јер је крвца српска из земље проврела свуда па и овуда, па крв јуначка најјаче говори!...

Елем: То нека браћо и сестре драге, загрије ваше заморене груди, то нека храбри малаксалу снагу вашу, па недајте се збуњивати ни од кога, недајте се застрашивати ни од кога; него се ви сабирајте у здравој памети вашој, што нами и наше лијепо народно српско име доноси, и православна вјера заповиједа! И тако само опет ће се посрамити сви ти некакови поскоци и нечисти језици, што то из те пеке „црне школе"... телале сада ето да је бајаги некада Душан, Сава, Милош, Марко, и већ тако да су велики Срби наши тамо неђе незнам некакову „папучу" римску цијеливали... И с тијем лаже вами неукима још (ајме мени!) та црна школа е смо ми бајаги одпали од те њихово тобоже једине спасавајуће вјере „католичанске" токорсе...

Но нећу ја дуљити ни ширити овај немили посао, да не пометем ове лијепе славе наше. Имамо ми мјеста и за такове разговоре послије службе божије у хладу пред црквом. Много је пречe мени да ја вас запитам, јесмо ли ми у кући нашој тако уредни и спремни, као што вас видим овђе на збору. Јесмо ли?... Та на збор поћи то је до душе лијепи хадет наш. Али ће се збор овај под вечер и разићи. Али како је у кућама нашијем? Поштујели млађи старијега?... Поштујули ђеца своје родитеље... Пазе ли родитељи пород свој?... Поштује ли се кумство и братимство па и побратимство?... Љуби ли се снаха са свекрвом?... Је ли свекар у кући глава поштована... Плијеве ли јетрве башту па урапку, или саде трње између браће рођене?... Дозивали брат сестру сестром?... Јели заова снаси мила сека?... Узима ли деда свога унука на крило?... Пјевали му уз гусле што је некад било?... Пјевали му српску славу и српске јунаке?... Пјевали му љуте ране и муке свакојаке?... Светили се лијепа крсна слава?... Моли ли се бог па да се и умоли?... Је ли српска општина жива?... Зна ли свако лијепе наше српске правице, што их сабор српски даје и ћесар утврђује?... Да ли се поштују свјештеници?... Да ли свјештеници свој народ љубе и уче га?... Здраве ли се српска ђеца у школи по српскоме хадету: „Помози бог"?... Или је на жалост нашу! и туда набијен туђински обичај? Та чуло се је с важне стране у нас да се по тијем школама горко потире наша светиња!...

Видите ли, браћо моја! само на дохват када се узме брига наша, а има тога и више, онда звати можемо, да наши ђедови у оваким приликама највише у Бога се поуздаваше и тако радише, па то нам пјесма наша крилатица чува, а ја изнесох пред-а вас овђе. Не бојте се ви звијезда, звијезде и сада напомињу нама оно старо доба, када су свеци по небу знамења метали и народ соколили, да не клоне вјером и јуначким образом. То и нами значе сва небеска вијења и подземна грмљења! А потреси, и мраз илињскога мјесеца силно наглашује да ће Бог судити онима, који варају народ неуки, то једни некаковим „благословом" римским... то други лицемјерним хвалисањем са „светосавским" кољивом... али из потаје обадвоји копају нам очи на затилак!...

Ма не бојте се ви, браћо, Божијех звијезда; него се чувајте од тијех фраторскијех гнијезда... Опраштајте ви један другоме увриједе, и покајте из срца, сви да кајемо што смо Богу сагријешили и чиме смо брата увриједили. По грјотом Богу се не домоли! Веселите се и поштујте се. Нека млади коло играју и пјесму пјевају. То је српски лијепи обичај.

А ја завршујем ову свесрдно вами намијењену ријеч моју са топлом молитвом: Боже драги! Тебе се молим, ти упокој наше гробове, који легоше костима овђе и чак у туђој земљи, нарочито наши Гомирски и Лепавински калуђери, они пострадаше на Малти за српско име и за вјеру православну, јер се нехтједоше онда „поунијатити". — Овђе њима и осталима по Лици и Банији свагда била света душа и топла наша молитва! А даруј Боже, твој свети благослов овоме величанствоме збору и свакоме брату на дому, нека буде овђе и на све четири краја свијета, ђе се света литурђија служи и православна вјера милује на толико различнијех језика а све у братинској љубави — нека буде жива молитва наша, па и за ону браћу који се другим крстом крсте (ако у славу Бога то раде...). То је вјера наша и свагда молитва на српском олтару, као што књига наша гласи: „О мирје всего мира, благостојанији свјатих Божих црквеј и сојединенији вејех." „Спаси Боже, људи твоја и благослови достојаније твоје!" Амин.

Из листова.

„**Беч. оп. нов.**" од 30. јула (11 авг.) изјављују да немају ништа противу анексије Босне и Херцеговине, коју „Пешт. Лојд" предлаже, но веле између осталог:

Када до анексије дође, мораће се одлучити, шта да се управо збуде са „Новом Аустријом." Да л' да се прикључи Аустрији или Угарској? Да л' да се дели између обе половине државне или да остане заједничка државна земља? Свако од ових решења има своје добре и рђаве стране. Скоро изгледа, да су у Угарској сада с тога за анексију, да би могли Хрватима место Реке други комад бацити. Ако томе решењу хоћемо првенства да дамо, онда ће се овде у Аустрији, у становништву врло гласно и крепко против тога гласови подићи. Свакако се Цислитавска неће утискивати у лажан положај. Остаће се при томе, да се пре него што се створи дефинитивум, најпре рачун начини и то у сасвим материјалном смислу, јер ако Угарска себи присвоји Босну сасвим или већим делом, онда мора примити и трошкове око освајања. То је бар право. О томе треба да смо за времена на чисто. Што се тиче спровађања анексије са међународне стране, то мора министарство спољашних дела одредити доба и методу. Барона Хајмерла подупираће у парламентима, ако он поведе иницијативу. Ситуација изгледа згодна, немамо се бојати озбиљних приговора ни од једне силе. Што се Турске тиче, одало би јој се сувише части, кад би њу у опште питали. Када се анексија изврши, може барон Калис, кад једанпут баш буде имао по сахата времена, то Асим паши приповедити. А можда би и то сувише било.

О путу Андрашијевом у Синај пишу „**Беч. оп. нов.**" од 22. авг. (3. септ.) ово:

Када краљеви зидају, онда кочијаши имају посла, а када експминистри путују, онда морају писци звавичних новина пишући израњавити прете. Мало летње путовање грофа Андрашија из Тиса-Доба у Синај спажно покреће пресу заједничког министарства спољашних послова и квари члановима његовим и сродницима летње ферије. У Келну и у Берлину, у Франкфурту и у мирном Аугзбургу, у Прагу са сто торања и у Будим-Пешти извиру чланци, излазе кореспонденције и нотице, у којима се час отворено, час скривено против велеповедника у Тиса-Добу говори. Можда ће нам се порећи, можда ћемо првом приликом чути, да листови, о којима говоримо, немају свезе са бечким спољашњим звањем, да њихови дописници никад нису добили инспирације од стране владе. Зашто не би то публици приповедали, кад јој је и то приповедано, да гроф

Кароњи и мр. Гледстон један другог тако нежно љубе и да сир Шарл Дилке никад не легне док нашег пославичког тајника господина Ладислава Хенгелмилера од Хенгервара не загрли. Када једно верујемо, зашто да не верујемо и друго?

Најдубље се упустио „Пешт. Лојд.“ Он посвећује бившем министру спољашнах послова уводни чланак, којега би ми — када би критиковали само са академског гледишта — означили управо као какво мало ремек-дело. Сваки који га прочита, признаће нам, да је господин гроф Андраши врло ретко тако духовито и досетљиво описан. Ако некадашњем министру спољашних послова у приватном животу није свако чуство за хумор нестало, онда ће морати сам признати, да је „Лојдов“ чланак вештачки метак у црно.

Тим поводом, што је Бисмарк отишао у Каносу, пишу „Беч оп. нов.“ од 21. авг. (2. септ.) чланак, који овако почиње:

Могли би назвати радосним случајем, неком врстом ироније у повесници света, што берлински „својевољни гувернијски орган“, „Северонемачке опште новине“, баш у очи „Светог Седана“ доносе чланак један, у којем свету саопштавају, не само да државни канцелар у Каносу иде, него да је већ са чизама од седам миља одхитао и да је готов и даље ићи, ако би то желео последник Хилдебрандов у Риму. Прорицање што су гроф Арним као мудар државни дипломата, који људе и свет познаје, и Херман од Малинкрота као одушевљени верни из дубљине свога религиозног срца учинили, сјајно се испунило. Лакомислено започета, са полицајским средствима брутално вођена „културна борба“ довршује се фијаском, као што Прусија није доживела од времена Фридриха IV., од Келнског и Позањског црквеног спора. То је пораз, скоро исто тако грдан као изгубљена битка у рату, морална Јена, свечано порицање свега оног, што се за девет година навештавало са онаким патосом пуним фраза. Гроф Арним прорекао је смешан свршетак. На онај начин, као што је кнез Бисмарк замислио, не може се водити умна борба; идеје се побеђују, када се против њих опет идеје стављају, затвор не помаже.

Италија и дунавско питање.

Талијански министар спољашних дела, Манчини, оправио је под 2. (14.) јуном у дунавском питању ноту једну посланику талијанском у Лондону, ђенералу Менабреи. Саопштавамо ево анализу те ноте:

Пре свега констатира господин Манчини, да талијанска влада никад није усвојила или одобрила предлог Румуније, да се не иде даље у одлуци о постављању мешовите комисије, пре него што се не постигне сагласност о продужењу јевропске дунавске комисије — предлог, који је „очевидно постао из жеље, да се у тугаљивом питању гледе мешовите комисије времена добије.“ Свака сумња о држању талијанске владе сасвим је нестала, када је ова на једно питање бритске владе изрично признала, да јој довољно изгледа статуирање апелацијоног права са мешовите на јевропску комисију, да би се сачувала нужна свеза између обе, те да по томе нема разлога, да се ступи у дискусије продужења јевропске дунавске комисије пре 24. априла 1882, т. ј. годину дана пре него што им њихова пуномоћија истечу, као што то чланак 45 берлинског уговора прописује. Био би то „акт неоправданог неповерења“, кад би пристајање на постављање мешовите комисије зависило од оног продужења, јер довољно јамства за законито делање последње лежи већ у од свију одобреној наредби да мешовита комисија не сме никада и ни под којим условом дуже постојати од јевропске дунавске комисије.

Што се тиче положаја Италије према питању позитивног уређења мешовите комисије, наглашава се учествовање талијанског комесара при израђивању Avant-projet-а а и околност, што су у овогодишњој инструкцији на талијанског заступника неколике тачке у напред признате да стоје ван дискусије и одобрено: постављање мешовите комисије, учествовање Аустро-Угарске, ма да није обалска држава, председавање ове. Али је истакнуто питање диримирајућег вотума Аустро-Угарске у случају једнакости гласова у мешовитој комисији. У принципу не би могао талијанско мњење ни у овој тачци неповољан бити; само би се морала претежност пресидијалног вотума у свезу довести са питањем гаранција, које се имају одредити да би се избегла свака повреда слободног бродарења мешовитом комисијом. Гледе опортунитета таквих гаранција сад нема несагласности у мишљењу, али је има гледе њиховог практичног устројства. Нарочито су учињена два предлога: један из немачке а други из бритске иницијативе. Немачка предлаже разлику између принципијалних и административних питања и ограничава пресидијални вотум на последња, дочим се код првих у случају закључка, који је учињен обичном већином гласова, може апелирати на јевропску дунавску комисију са одложљивим дејством. Као административна питања сматрали би се по овоме предлогу сва која се односе на унутарњу службу комисије, на однošај према њеним чиновницима и на извађање наредбе, а као принципијална питања важила би тумачење наредбе и одређивање нових трошкова. Бритски предлог желео је из почетка безусловно апелацијоно право за сваку силу; али талијанска влада није тајила пред бритским послаником у Риму, како то њој изгледа да прекорачује границе законитог старања око слободе бродарења. Доцније бритска влада преиначи предлог свој изоставивши из њега административна питања. Разлика између обе пропозиције, која никако радикална није може се на три тачке свести: 1. Енглеска признаје свима силама право апелације а Немачка само члановима мешовите комисије; 2. Немачка допушта апелацију само код одлука са већином гласова, а Енглеска и код одлука које су једногласно учињене: 3. Немачка жели апријористично дефинирање принципијалних и административних питања, а Енглеска оставља у извесним границама од случаја до случаја јевропској дунавској комисији да одлучује, да ли је питање какво ове или оне врсте.

Пошто се са свију страна жели, да се дође до праведног споразума и како по уверењу талијанске владе несагласна мњења никако не искључују могућност споразума, то се Италија нада, да ће до решења доћи. Да би се решење извело спремна је да употреби своју непартајичну и посредовну делателност, која ништа друго не жели, већ да се за трговачке интересе на доњем Дунаву набави способна гаранција.

ДОПИСИ.

(М. Т. Ф.) — **Вршац.** († Успомена на упокојеног Пају Богдановића). Са уздрхталим срцем и невеселим, преболним чувством, лаћам се пера, да искрено, истинито и беспристрастно обнародујем неколико цртица из живота покојниковог, за којим многи искрени пријатељ његов жали и за довека прежалит га неће.

Паја Богдановић, рођен је 1852. године у Вршцу, где је и основну народну школу изучио. Након тога изучио је 8 разреда ђимназијских и положи матуру у Темишвару са изврсним успехом у сваком погледу. Више и стручне науке продужио је, са особитим успевањем и напредовањем на бечком медицинском факултету, где је поцрпивши богато знање своје струке и абсолвирао. И сад је он са највећим поуздањем ишчекивао пресретан и величанствен дан, у ком ће побрати неувели лавров венац науке, своју диплому. Али грозна боља поче да подгриза из потаје његов млађани живот, да руши и уништава његово младићко здравље. Са бољетице обрхван би приморан, да се врати своме завичају на лечидбу. Након неког опоравлења вину се поново у коло својих другова, к неусахњивоме изврору знања и умења, у Беч. И ту се изнова јако поболе, те по савету славног професора Шкоде, би приморан, да једном за свагда рекне збогом науци и својим студијама.

Онако преболан, борећи се свим могућим средствима, да свој млађани живот сачува, а своје порушено здравље укрепи и оживи, походио је разнолике и најчувеније купке (бање,) али, мораде након 3. године подлећи закону вечне природе, сили неизбежној — смрти — и умре. Он је своје за довека свршио... А сад да видимо изближе, какав је био Паја, као радник на пољу народног образовања, као Србин и приватан човек.

Паја Богдановић био је у сваком погледу уворан Србин, душом и телом, јер кроз све године његовог ђачког живота, дисао је, осећао је и делао је по могућству својих сила на благо и бољитак свог премилог народа. Он је био тајник и члан академијског друштва „Зоре,“ те је у многоме чему, помоћу своје обиљности, својих зрелих разлога и ваљаног, здравог суђења у многоме допринесио бољем развоју друштвеноме.

Као суграђанин овога места вазда је за време његовог бављења у њему, радио и речју и одушевлењем, и материјалним жртвама у друштву своје својте и својих пријатеља, потпомажући и проповедајући новија, напреднија начела народне странке, како на пољу црквено-школском тако и на политичком. Био је најодушевљенији заузимач реформисања певачког друштва, потпомагач и суделач некадашњег бујног, а сада, са „фурберијашлука“ познатих „партизана,“ пропанулог „ђимнастичког друштва“ и у опште најревностнији присталица сваког племенитог подувећа.

А сад две — три о његовом погребу.

На пратњи, на последњој пошти покојниковој учествовао је безбројан свет без разлике вере и народности, свет, који је покојника за живота му љубио, ценио и поштовао. На његовом дивном сандуку, трептијаху до 4 равнобојна тракама окићена и злаћаним изравима пијетета и чувствовања извезена лаврова венца, као видљиви симболични знаци општег и сепаратичног поштовања према покојнику, као трајни знаци велике туге и жалосне успомене после гробља покојниковог. У сузама пак и растуженим цртама ликова присутних, огледала се очевидна и истинска сведоџба и јемчевина, да ће у срцима и памћењу свију нас живети вечна успомена на незаборављеног Пају Богдановића.

Надгробно и за вечност опроштајно „слово“ (говор) говорио му је његов верни побратим, најискренији пријатељ и најмилији колега докторанд медицине брат Петар Цијук, који је с њим заједно исте године ступио на бечки медицински факултет.

Говор брата Пере, бејаше препун духа и поетичног полета. Његове племените мисли исцртаху и расветлише као сунце јасно покојникове увор-врлине, истрајни рад, озбиљност, карактерност па најзад и голему борбу његову са неумитном смрћу.

Од наше стране из свег срца велимо. „Евала ти, Перо брате, мио говорниче наш. Дао бог, да нам бар ти жив и здрав будеш!“

У Паји Богдановићу, можемо с ведрим челом и спокојном савешћу изрећи, народ врло много губи! „Буди му лака црна земљица, а међу нама вечна памет!“

Вести из народа.

— Јављају нам, да су српске православне општине горњо-карловачке дијецезе: **Доњани, Добро Село и Доњи Лопац** из скупштинске седнице послале повереницу владици Теофану Живковићу поводом познате му духовске беседе.

НОВИЈЕ.

— „П. Лоју“ брзојављају из Загреба 23. о. м., да је „обзорова“ позната вест о променама у тројединској влади тенденцијозно измишљена.

— На далматинском покрајинском сабору интерпеловао је 22. о. м. заступник Војновић покрајинску владу, за што је забрањена скупштина српске далматинске омладине у Дубровнику; Рачета, за што је „Српском Листу“ забрањено, да не сме поштом са новинарским завојом прелазити у Босну и Херцеговину.

— Турски цетињски посланик пријавио је Порти, да Црна Гора жели, да се црногорско-турска јужно-источна граница непосредно међу црногорском и турском владом уреди.

— По што се на српско-турској граници марвена куга појавила, то је српска влада на граници поставила војнички кордон и турску позвала, да и она гледи, да зарази стане на пут.

— Гарибалдов орган, „Ла Капитале,“ што у Риму излази, устаје живо противу тога, да Италија ни по што не ступи с Аустро-Угарском у савез, те у једно изриче наду, да се краљ Умберто не ће понизити, па ићи у Беч и Берлин.

— Румунска влада спрема споменицу силама, у којој ће разложити, за што се до сад онако, како јест, држала у подунавском питању, и изнети своје назоре о решењу тог питања.

— О дунавском питању јављају „Тану“ из Беча, да ће Аустро-Угарска јамачно усвојити најновији предлог француски о том предмету, по што се њим највећма изједначује њено и инглеско становиште.

— У Москви су се почели спремати да сазову васијонски сабор, који ће онде бити, кад се буде светила спаситељева црква. На сабор ће бити позвано и римокатоличко свештенство из целог света. Мисли се, да ће много римокатоличко свештенство из словенских земаља отићи на позив.

— У Софију је, као што „П. Лоју“ отуд јављају, дошао Цанков, да се стави пред суд због своје прокламације, коју је 3. јуна издао био; по парница је на неизвесно време одгођена. Цанков, који је у провинцији интернован, молио је, да му се дозволи, да може три дана у Сретцу остати, и министарство му је дозволело.

— У Тунису опет отима маха буна противу Француза. Али бег, брат бега од Туниса, кренуо се с великом војском на град Кајруан, и удариће са севера. Французи ће на њ са запада јуришати.

— У Новој Мехици побунили се Инђијанци, те посекли ђенерала Северо-америчких сједињених држава, Кара, 7 официра и 110 војника.

Разне белешке.

(Електричка справа противу експловије гаса и опасности угушења.) Један бечки техничар начинио је једну справу тога ради, да извирање гаса за светлост у затвореним просторима — било ово из гасни лустера, из цеви или из гасног сата — електричким путем сам кад му је воља јави и да тиме доскочи евентуалној опасности експловије и угушењу.

(Занимива статистика.) Моварт почео је своју каријеру као складатељ у 12 год. Вебер и Карафа у 14., Зингарели укајдио је прву своју оперу у 16 год., Пачини, Петрела и Каљони у 17., Росини и Луј Ричи у 18, Мајербер у 21., Белини, Вагнер и Чимароса у 24., Адам, Верди и А. Томас у 27 год.

(Пчеларство у Америци.) Прошле недеље накупљено је у Сједињеним државама $17\frac{1}{2}$ милијуна килограма меда. По гдекоја радња у Њујорку има до 12.000 кошница, а није ретко, да један газда има 4—5000 момака у раду око меда. Пчелари уговарају са фармерима и вртарима о уређивању уљаника и потребног надзора. Они за труд добијају или у готовом новцу или у производу. Сва искуства стечена на пољу пчеларства практички американци брзо усвајају. Тако на пр. међу у кошнице направљено саће, па онда пчеле требају у пола мање времена, да га медом напуне.

(Казне за фалсификовање вина.) У Немачкој се врло строго пази на фалсификовање фина и они, који га фалсификују строго се казне. Неки трговац из Фрајбурга градио је лажно вино од шећера од воћа и кртоле, глицерина и киселина, те с тога био осуђен на три месеца рабије, 300 марака глобе и да плати парничне трошкове. У једном другом месту удружили се вински трговци, те су градили од вина, воде, шпирита, трешњевог сока и других ствари, вино. Фалзификатори су се бранили тиме, што је сваки морао увидети, да не купује право, оригинално вино с тога, што је било сасма јефтино. Но суд је прогласио њихове разлоге за ништаве и осудио сваког од њих на 100 марака глобе. У неком подруму у Рену нађено је, да је вино врило у оно доба, кад му није време, нађено је још: шпирита, воћњег шећера, сумпора и других специја. Фалзификовање се овде вршило у великој мери. Трговац је нудио 15.000 марака јамчевине, али му је понуда одбијена.

(Финанције јужне Бугарске.) Влада источне Румелије узајмила је у последње доба од царске турске банке у Цариграду 60.000 турских фунти или 1,400.000 франака по 6 пост. камата и $^3/_4$ пост. провизије. Зајмом имају се покрити управни трошкови до месеца новембра јер тада истом почиње улазити десетина. Док се десетина не замене земљарином, биће у ово доба влада увек у неприлици за новце, јер сељаци у ово доба године не могу скоро ништа давати. И лане је влада због тога морала узајмљивати новаца те их је узела код бугарске банке у Софији. Пошто је бугарски кнез извео преврат послужила се ове године из Цариграда.

(Брзина светлости.) У једној седници Physical society-а у Лондону саопштио је Г. Форбес резултат његових истраживања о брзини распростирања светлости, која је предузео заједно са др. Јунгом. Тај резултат сасвим је друкчији од досадањих и износи 187.200 миља у секунди.

(Извешћивање из сабора помоћу телефона.) „Тајмс“ је већ прошлог парламентског заседања помоћу телефона уредио нови састав извешћивања из долње куће. Како је познато, лондонске новине тискају се као и бечки јутарњи листови ноћу. Но пошто и парламенат обично држи своје седнице ноћу, то је новинама врло мучно донети у јутру обширан саборски извештај. Тога ради држале су оне већ одавна велики број стенографа. Од некога времена пак завладао је обичај, да одличнији чланови парламента своје говоре држе врло касно. По што је даље недавно одређено, да лондонски јутарњи влакови одлазе један сат пре, то је било врло тешко, говоре, држане после 1 сах. после по ноћи, у целини донети; а после 2 сах. са свим немогуће. Сви после последњега сата држани говори могли су се донети тек у кратком изводу. То је члановима дома тако неугодно било, да је био именован посебан одбор, да претресе питање о бољој публикацији саборских извештаја. Власници „Тајмса“ који су такођер први увели брзо и тискало на ваљке, решили су ту тешкоћу на своју руку, и то помоћу телефона и усавршеног слагала. Вешт слагач сложи за један сат до 40, највише 50 редака. После многих покушаја и поправака набавили су у тискари „Тајмса“ слагала, које се показало врло згодним и с којим један радник у једном сату, ако сам чита рукопис, може сложити 100 редака, а ако му други ко чита, 200 редака. Већ од некога времена обично су телеграме, који су стигли ноћу из Париза, Берлина и Беча, читали слагачу код машине непосредно са телеграфског листа. На тај начин могло се слагање протегнути готово до онога часа, када се слог почне штампати. Код саборског извештавања пак изгубило се извесно време, док су стенографи разјаснили своје белешке и док се је слагачу доставио препис њиховог извештаја. Тако стојаху ствари, докле телефон није био тако усавршен, да се човек може на њ практично ослонити. Првобитни Белов строј проноси одвише слабо гласове, те није поуздан. Тек семенсови и единсонови стројеви омогућише правилну употребу. Издаваоци „Тајмса“ набавише си дозволу градске опћине, да могу положити потребне жице; они узпоставише нове жице међу кућом заступника и штампаријом, поставив на обадва краја едисонове телефоне. При таком уређењу стоји слагач пред слагачким сандуком у непосредној свези са известиоцем из парламента, те се тако разправе могу пратити јоште три четврти сахата дуже и донети их у јутарњем листу. Бележење извештачево говори се у соби, која стоји уз новинарску галерију, у телефон, а слагач код машине седи тако, да му уши стоје баш на ваалу коначног строја, који лежи нешто више иза слагача. На дискусу телефона стоје два трубпаста ваала, која се примичу ушима слагара. Последњи има поврх тога строј за говор и типку, да покрене звонце и измени са кућом сигнале, којима се може приправити спремност на говор и његово разумевање. Настане ли каква сумња, довољан је један знак звонцета, да се понове речи, које су се можда криво разумеле. Настане ли на пример сумња о којем имену, онда се знаком звонцета заиште да се име сриче. Ако се „Тајмсово“ уређење добро покаже, онда ће телефон у новинарској служби играти још велику улогу.

(Јавне праоница у Париву.) Међу најпрактичнија уређења, којих имаде тако много у Париву — пише париски дописник једног бечког листа — спадају „lavoiri“ (праонице). Таквих праоница имаде две врсте: оне, које су подигнуте у сваком градском срезу. Те праонице, то су велике просторије са 100 до 150 столица. На свакој столици стоји једна даска, на коју се меће рубље за прање, за тим четка итд. Да буде посао лакши, оставља се рубље преко ноћ у води — за то се плаћа од једне бале рубља 4 суа. За сваки сахат, који се спроведе у праоници, плаћају се такођер 4 суа. Један каван вруће воде стоји 1 су, а за 20 суа (1 франк) може се у „lavodru“ опрати рубља, за које би се морало праћи платити 6 до 7 франака. Обзиром на ту околност и с разлога, што паришке праље рубље страшно деру, имају, обичај у Париву и госпође, којих супрузи на месец заслуже четири до пет сто франака, да саме перу своје рубље. Ми познајемо н. пр. једнога државнога чиновника, који имаде на месец 490 франака плаће, и његова госпођа сваке недеље један дан пере у „lavoaru“. То је врло похвалан обичај, који говори у прилог демократским начелима.

Уредништву су достављене ове **нове књиге:**

— **Летопис Матице Српске.** Уређује А. Хаџић. Књига 126. Свеска 2. за 1881. У Новоме Саду. Српска штампарија дра Светозара Милетића. 1881. На 8-ини 2 л. и 171. стр. Цена 70 новчића.

— **Кад остаримо.** Роман. Написао Мавро Јокаји. Превео Урош Топонарски. Књига I. Вел. Кикинда, издаје књижара Јована Радака у Вел. Кикинди. 209 стр. на 8 ини.

— **Домаће васпитање.** Књига за учитеље, родитеље и васпитаче. Уређује и издаје Миша Т. Фрачковић, народ. учитељ. (II. свеска.) 1881. Тиском удове Ј. Е. Кирхнера у Вршцу. 8-ина стр. 23—37.

ПРИПОСЛАНО.*)

У „Заставу" је из Митровице под 20. августом послан и увршћен телеграм, у ком судца Матасовића и професора Томића називљу велико-Хрватима. Надам се да ће ваше правдољубље примити две, три протуопаске на ту криву тврдњу развајшњења и равнања ради. Ја знам у старом веку за велику Грчку у Италији, но за велику Хрватску и велику Србију не знам у данашњој нити у будућој Европи. Нас Хрвата и Срба има по бројењу и суду учених људи шест милијуна и можда многа тисућа више или мање, па да нас је и седам милијона, то небисмо били оно, што је Белгија са пет и Холандија са четири милијона заједно; дакле укупно девет мил. Па шта могу те две државе у данашњој Европи?

Изволите примити на знање, да ја неприпадам ниједној политичкој странци, те у шали у веселу друштву признајем само онога за велико-Хрвата или Срба, који је хват висок. Ја сам досадањим животом и радом својим доказао, да сам управо толико Хрват колико и Србин. Ја држим, да би ја био у Београду онако честит радник по слабим силама својим, како је Даничић у Загребу, те си желим једино оно време доживити, када буде могло тако бити, како Прус и протестант на католичком университету у Бечу или Минхену, или како је католик и Хрват Јагић био професором у протестантској Пруској на берлинском университету, а сада је у православној Русији у Петрограду. Гледе телеграма имам још додати, да је потекао од оне Анђелић-Милекићеве фракције, која је за бискупа Анђелића, те која стоји напротив народној странци, што је доказала и доказује сваким даном чинима та фракција. Да ћути, па да се мирно ужива Пирове победе, мудрије би радила.

У Митровици 23. августа 1881.

Др. Петар Томић,
професор.

*) За ствари под овом рубриком неодговара уредништво.

Јавна благодарност.

У тешкој жалости, која нас је постигла неумитном смрћу нашег премилог отца односно супруга и деде „Јоце Драгичевића" изричемо са ово неколико речи нашу срдачну благодарност свима, који нам при том тужном и немилом догађају — својим топлим саучешћем, тугу нашу ублажити, а своју почаст на прама љубљеном покојнику указати потрудише се, — ова исврена благодарност припада без изнимке целоме овомеснтом житељству, које је при тужном спроводу покојниковом учествовало. Особито се благодарним осећамо његовој пречестности г. архимандриту Мирону Николићу, који је са својом умилном побожном беседом цјелителни мелем у наша болна срца уљевао, а тако исто смо захвални и свему околном частном свештенству, које је уз реченог г. архимандрита своје побожне молитве за душу покојникову богу одашиљао. — Затим хвала нека буде овдашњем поглаварству, — судским чиновницима укупно са госп. судцем др. Бенаком; — поштованом ватрогасном друштву заједно са њиховим заповедником госп. Алојзом пл. Тикеријом овдашњим властелином; — даље трговцима овдашњим, — задрузи занатлијској, која је из дубоког поштовања положила леп венац на сандук покојников, а такође то исто учинише г. г. пл. Тикери, Бреслауер, Полак и Вајсмандл, којим се изриче најтоплија захвалност, — штованим госпођама, које нам у тој нашој големој тузи десна рука помоћи и делом саветом и утехом бијаху немамо довољно речи којим би нашу топлу благодарност изразили.

У Дарувару 20. августа 1881.

Светозар Драгичевић,
са матером сестром и шогором.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Изишао је из штампе

ЛЕТОПИС
МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 126.

Преглед: I. Манојло Јанковић. Биографско-књижевна слика. Од Ђорђа Рајковића. — II. Звоно од Ф. Шилера. Превео Ник. Косановић. — III. Манастир Грабовац у будимској епархији. од Владимира Красића. — IV. Наша новија лирика. Од Ст. В. Поповића — V. О геолошким одношајима Фрушке Горе. По мађарској расправи † професора Алексе В. Поповића прерадио Марко Кречаревић. — VI. Господин човек. Слика из српског живота. Од Ст. В. П. — VII. Књижевност: Животи и дела великих људи из свих народа. Сабрао и уредио М. Ђ. Милићевић. Критика дра Ј. Туромана. — VIII. Матица Српска: Изводи из записника књижевног одбора и одељења године 1877.

Цена је овој књизи 70 н. а. вр.

Ко од чланова матичиних жели, да му се „Летопис" поштом достављо, нека пошље благајници „Матице Српске" у Н. Сад 50 н. а. вр. па ће му се све свеске „Летописа за г. 1881. поштом шиљати.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СТЕВАН КОСТОВИЋ
КОМИСИОНСКА РАДЊА У БУДИМ-ПЕШТИ.

Куп и продаја свију ниже назначени и у ту струку спадајући артикла по умереној провизији и строго солидној послузи.

Извештај од 20. августа 1881.

Жито из Потисја	77—79 ф. 12.50	ф. 12.90
„ „ „	74—76 „ 12.30	„ 12.60
„ банатско	77—80 „ —.—	„ —.—
„ „	74—76 „ 12.25	„ 12.50
„ „	72—73 „ —.—	„ —.—
„ бачко	74—76 „ 12.20	„ 12.50
„ „	72—73 „ 11.95	„ 12.10
„ влашко	75—— „ —.—	„ —.—
„ „	72—74 „ —.—	„ —.—
„ српско	76—— „ —.—	„ —.—
„ „	72—74 „ —.—	„ —.—
Уванц-жито за март-април	ф. 13.20	ф. 13.25
„ за септ.-октобар	„ 11.55	„ 11.60
Раж мађарска	„ 9.—	„ 9.40
„ влашка	„ —.—	„ —.—
Јечам за храну	„ 7.20	„ 7.75
„ за пиваре	„ 8.—	„ 9.50
„ влашки	„ —.—	„ —.—
Зоб трг. роба	„ 7.—	„ 7.40
„ фина роба	„ —.—	„ —.—
Уванц-зоб за септ.-октобар	„ 7.90	„ 7.95
„ за март-април	„ 8.25	„ 8.30
Проја мађарска	„ 5.—	„ 6.—
„ влашка	„ 6.—	„ 6.50
„ влашка за пролеће	„ —.—	„ —.—
Кукуруз, готова роба, банатски	„ 6.65	„ 7.—
„ „ „ влашки	„ 6.65	„ 7.—
„ за мај-јуни банатски	„ —.—	„ —.—
„ за јули-август банатски	„ —.—	„ —.—
„ за септембар-октобар банатски	„ 6.95	„ 7.—
„ за мај-јуни 1882. од идуће жетве	„ 7.75	„ 7.80
„ за јан. фебр. март, банатски нови	„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, влашки нов	„ —.—	„ —.—
Репица готова роба Kohl	„ 12.—	„ 13.—
„ банатска	„ 10.50	„ 11.50
„ за август-септембар Kohl	„ 13 25	„ 13.37
„ за јули-август банатска	„ —.—	„ —.—
Горушица по каквоћи	„ 5.50	„ 6.—
Мувар „ „	„ 6.50	„ 7.50
Ланено семе по каквоћи	„ 12.50	„ 13.—
Кудељно семе „	„ 6.50	„ 7.25
Бикеч по каквоћи	„ 5.50	„ 6.—
Пасуљ бели	„ 9.—	„ 10.50
„ шарени	„ —.—	„ —.—
„ жути	„ —.—	„ —.—
Погачице од репице	„ 6.—	„ 6.25
Погачице од горушице по каквоћи	„ 4.—	„ 4.50
Паприка трг. роба	„ 17.—	„ 18.—
„ фина роба	„ 35.—	„ 45.—
„	„ 32.—	„ 34.—
Мед оцеђен	„ 28.—	„ 30.—
„ воштан	„ —.—	„ —.—
„ за октобар-новембар оцеђен	„ —.—	„ —.—
Восак рожпавски	„ 118.—	„ 120.—
„ славонски	„ 122.—	„ 125.—
Шљиве српске гот. роба у бурадма	„ 13.—	„ 13.50
„ „ „ „ у џакови	„ —.—	„ —.—
„ за октобар-новембар у бурадма	„ 15.25	„ 15.50
„ „ „ „ у џакови	„ 15.25	„ 15.50
„ босанске готова роба у бурадма	„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	„ 11.25	„ 12.50
„ за октобар-новембар у бурадма	„ 16.25	„ 16.50
„ „ „ „ у џакови	„ 16.25	„ 16.50
Пекмез, готова роба, славонски	„ —.—	„ —.—
„ за септембар-октобар славонски	„ 20.75	„ 21.—
„ „ „ „ банатски	„ —.—	„ —.—
Свињска маст варошка	„ 69.—	„ 69.50
„ „ сеоска роба	„ —.—	„ —.—
Шпшарке прима мађарске	„ —.—	„ —.—
„ прима славонске 1878.	„ 15.—	„ 15.50
„ секунда „ 1878.	„ 11.—	„ 11.50
„ прима српске 1879.	„ 19.—	„ 20.—
„ прима српске 1878.	„ 14.—	„ 15.—
Овчије коже срп. и бос. лаке по 102 ком.	„ 90.—	„ 95.—
„ „ „ „ „ средње 102 ком.	„ 120.—	„ 122.—
„ „ „ „ „ тешке 102 ком.	„ 125.—	„ 135.—
Јагњеће средње 102 ком.	„ 80.—	„ 90.—
„ тешке 102 ком.	„ 90.—	„ 105.—
Козије по каквоћи за 56 кила	„ 52.—	„ 54.—
Јареће „ „ мађар. ердељ.	„ 130.—	„ 140.—
„ тешке	„ 150.—	„ 158.—
Вуна срп. и бос. по каквоћи цигаја	„ 50.—	„ 55.—
„ „ „ цакел	„ 40.—	„ 45.—

Рана. Још у почетку нове жетве инсценирано знатно скакање цене жита довело је нашу пијацу са страним изван сваког саразмерија тако, да су страни купци до тог признања дошли да са овде постојећим ценама извоз за иностране пијаце не конвенира, с тога је данашњи међународни трг усева и житарства од страних трговаца врло слабо похођен био.

Од жита готове робе било је прилично доста на расположење. Млини држаше се врло резервирано и за извоз, како је горе већ споменуто, због високих цена, само се нешто за Швајцарску продало врло тврдог црвеног жита. У јечму и ражи био је обрт врло мален. У терминима је такође мало закључака било.

Продукти. У шљивама нашло се у почетку ове недеље више закључака за септембар и октобар српских по ф. 15.50, а босанских по ф. 16.50. За цјели покривања, потом нудише се прве по ф. 15.— а друге по ф. 16. — без да нађу купаца. Посо у кожама био је овог вашара добар, све се брзо и са добрим ценама продало. Шпшарке осташе без обрта преко свега тога, што извештаји о раколти не гласе најповољније. Фабриканти нехтедоше учествовати у купу док не добију позданије извештаје о раколти.

БЕРГМАНОВ
САПУН ПРОТИВ ПЕГА
одстрањује потпуно сваковрсне пеге. Комад 45 новч. у апотеци М. Максимовића у Н Саду.

Курс бечке берзе 25. авг. (6. септ.)

5% металица	76 60
5% народног заима	77.40
Аустријска златна рента	93.50
Угарска златна рента	117.60
Државни зајам од 1860.	131.—
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.59
Наполеондори	9.36
Немачке марке	57.50

✝

Са тужним срцем јављамо свима нашим сродницима пријатељима и познаницима, да нам се наш нигда незаборављени и премили отац, односно таст и деда

ЈОЦА ДРАГИЧЕВИЋ,

дана 17. (29.) августа о. г. из овог временога у онај вечни живот преселио. Смртни останци љубезног нам покојника однеће се уз тужан спровод дана 19. (31.) о. м. у 9 сати пре подне из стана покојникова у св. матер цркву, где ће се над њим служити задушна служба и опело; — а одатле у местно гробље и предати матери земљи. —

У Дарувару дана 17. (29.) августа 1881.

Марија Драгичевић растужена супруга, Светозар Драгичевић син, Ангелина Марковић рођ. Драгичевић кћи, Теодосије Марковић зет, Персида Марковић унука, Марија Марковић унука, Ђура Марковић унук, Јоца Марковић унук, Василија Марковић унука.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на новооснована женску школу у Тиса Хиђошу (код Вел. Кикинде). — Годишња плата је 300 фор. аустр. вр. 50 фор. у име држања женске повторне школе, слободан стан и потребни огрев за грејање соба. Осим прописаних учевних предмета, дужна је учитељица децу у женском ручном раду обучавати. Рок пријаве је 12. септембра т. г.

Из седнице школ. одбора у Тиса Хиђошу 20 августа 1881 год.

2—3 **Школски одбор.**

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај на парохију у Скраду, будачког протопресвитерата.

Компетенти нека се пријаве овамо до 30. сеп. о. г

Из сједнице епарх. консисторије, у Плашком 30 јула 1881.

2—3 **Епарх. консисторија горњо-карловачка.**

Објава.

Од стране одбора за заједничко руковање ритских земаља у тителском и жабаљеском среву, овим се до општег знања ставља, да ће се за време од 2. (14.) септембра 1881. до 3. (15.) августа 1882. за готов новац под закуп издавати сљедеће ритске земље, као:

2000 јутара ограђених ритских земаља за јесењи усев способних у I. заливу бливу Чуруга лежећих.

Тако исто издаваће се путем јавне дражбе у чурушком, госпођиначком и жабаљеском риту (I. залив) за пашу способна земља у већим комплексима у времену од 2. (14.) септембра 1881. до 28. фебруара 1882. године за готов новац под закуп.

Дражба истих земаља држаће се на лицу места и то:

Дана 2. (14.) септембра 1881. у I. заливу почињући у Чуругу свагда у 8 сахати у јутру.

Ближи услови могу се сазнати у Тителу у писарни управног одбора.

П. Т. Закупници позивају се у одређеном времену на лице места.

Општинско поглаварство умољава се, да ову објаву међу својим становништвом обнародује.

У Тителу 23. августа (4. септембра) 1881.

Председник управног одбора
1—3 **Станојевић.**

Мануфактурна трговина
ЈЕФТЕ ОСТОИЋА
у Руми 2—3

потребује једног доброг спомоћника, који говори српски, немачки и мађарски, може одма ступити

СЛАВНИМ СРПСКИМ ПРАВОСЛАВНИМ
ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАМА
као и
Г.Г. СВЕШТЕНИЦИМА.

Част ми је до знања ставити Вам, да сам моју радњу с **готовим одеждама**, а у великом избору и дивним шарама, и за **црквена одијеванија** у свиленим и вуненим врстама робе, и то за **одежде, неба, петрахиље, путире, велике и мале стихаре, налоње, велике литије, велике, мале и обичне барјаке, завесе за двери**, и све остало што истој потреби принадлежи, као и за гг. свештенике за **горње и доње хаљине, шеширима, ћелепушима**, и сваке **потребне боје појасевима**, итд. а уз то и са сваком **мацуфактуром**, као **чојом, платном, помодном и курентном** робом из **првих производа богато снабдео.**

Писмене наручбине неодложно одправљају се.

Цена умерена, а послуга тачна је.

Нови Сад 1881.

С поштовањем
Г. Георгијевић,
2—3 код „златне диње".

ГОСТИОНИЦУ „КОД МИЛЕТИЋА"

у Иригу код вашаришта, састојећу се из два локала за точење, четири собе, две кухиње, два подрума, једне штале, шупе, више обора и једне баште издајем од 1. новембра т. г. на једну или више година под закуп, ближа условија могу се код потписане посједнице куће дознати.

Александра удова **Војадиновић,**
3—3 у Иригу.

КАСЕ

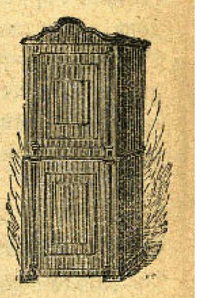

по најновијој американској системи, сигурне од ватре и похаре из фабрике

ФЕЛИКСА БЛАЖИЧЕКА
У БЕЧУ

у солидности и каквоћи израде не уступају ни једној до сада познатој фабрици, а у цени знатно јефтиније.

Наручбине прима и отправља г. Ђорђе Милићевић, трговац у Бечу, **Lazenhof**, код кога се могу мустре видети и цене сазнати. 17—

За зиму.

ВИЉЕМОВ
антиартритички-антиреуматички
крв чистећи чај,
од
ФРАЊЕ ВИЉЕЛМА
апотекара у Neunkirchen (у Доњој Аустрији)

против костобоље, реуматизма, тако звани Kinderfüsse, застарели упорни болести, често загнојавајућих се рана, кожних болести и спољни удаа, чирова на телу или лицу, зверенца, сифилистичног отока, отока пигерице и слезине, као код хемороидални стања, жутице, жестоки удни болова, болове зглавкова и мишица, тиштење желудца, потешкоће ветрова, тврде столице, потешкоћа при мокрењу, полуција, мушке слабости, тока код женских, шкрофулозни болести, оток жљезда и разни други болести, употребљаван је са најбољим успехом, што се са хиљаду сведочби доказати може. Сведочбе на захтев бадава.

Омотци су у 8 оброка подељени по 1 фор. за биљег и опрему 10 н.

Сваки нека се чува од куповања потворина, те нека пази на познати у многим државама законом заједмчени мој биљег. 48—

Добија се у Н. Саду код г. Љубе Стефановића.

За јесен. **За лето.**

За пролеће.

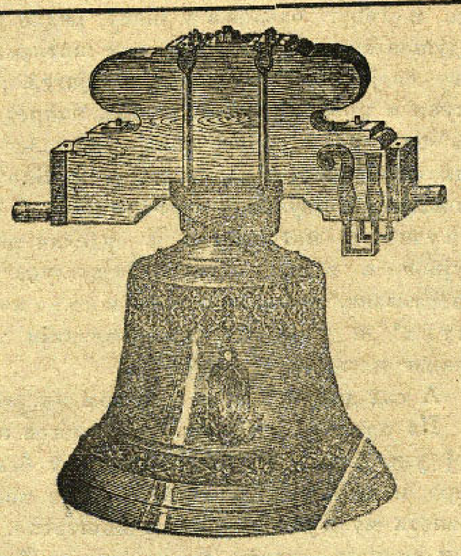

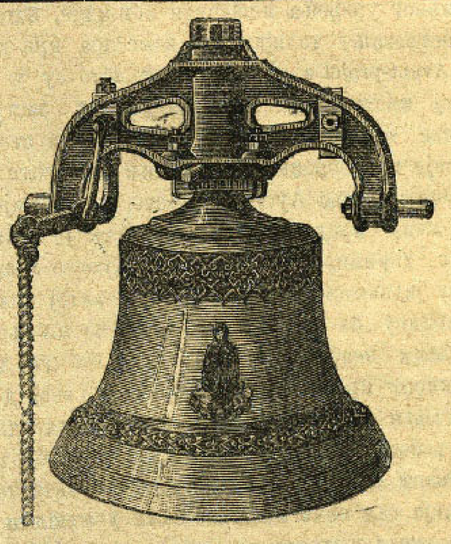

ЗВОНА

по новој и старој системи са гвозденим и дрвеним крупама, хармонично удешена од најфинијег метала, са најчистијом израдом, израђује ливница Ђорђа Бота синова, са гаранцијом на више година.

Стара испуцала звона прима горе речена фирма у промену за нова, са врло малом доплатом. Такође дајемо до знања оним честним општинама, које би раде нова звона лити дати, или стара звона у промену за нова, а пису у стању одма исплатити, примамо се израдити истим општинама на исплату. На захтевање шаљемо ливане мустре звона како са гвозденим, тако са дрвеним крупама.

ЂОРЂА БОТА СИНОВИ
13—20 звоноливци у Вршцу.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић **Српска штампарија дра Светозара Милетића.**